

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

кафедра музеєзнавства та пам'яткознавства

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

за ступенем «магістр»

зі спеціальності

027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство»

на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст»

Розглянуто і затверджено
на засіданні Ради факультету
культурології
Протокол № 8 від 28.03.2016

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма призначена для підготовки до вступу за ступенем магістр зі спеціальності 027 «Музеєзнавство, пам'яткознавство» на базі освітньо-кваліфікаційного рівня «спеціаліст». До іспиту допускаються випускники ВНЗ 3–4 рівнів акредитації, які закінчили п'ять курсів навчання та склали державні іспити і отримали державні дипломи про вищу освіту рівня спеціаліст з музейної справи та охорони пам'яток історії та культури. Враховуючи специфіку навчання на музейному відділенні факультету культурології ХДАК, зміст навчальних планів за даним напрямом, результати відповідної міністерської акредитації спеціальності, є можливість навести перелік основних навчальних курсів, знання, уміння та навички з яких дозволяють визначити рівень абітурієнта до магістратури – спеціаліста з музейної справи (за виключенням тих навчальних курсів, які визначають рівень бакалавра з музейної та пам'яткоохоронної справи, відповідні питання з яких вже виносились на держіспит на рівні бакалавр та на вступні іспити до п'ятого курсу навчання на музейному відділенні факультету культурології ХДАК). Це: «Економіка та організація музейної та пам'яткоохоронної діяльності», «Теорія та практика музеєфікації», «Реставрація та консервація пам'яток музейного фонду», «Реставрація та консервація пам'яток археології», «Реставрація та консервація пам'яток архітектури». Враховуючи відповідні вимоги до майбутніх магістрів з музейної справи та охорони нерухомого культурного надбання (див. ОПП, ОКХ), програма вступних іспитів на шостий курс за рівнем магістр передбачає як досконалу теоретичну підготовку, так і фундаментальні фактологічні та практичні знання абітурієнтів (спеціалістів) з відповідних тем (проблем).

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Тема I. Керівництво музейними закладами. Організація музейного колективу, його функціонування.

Тема II. Фінансовий стан музейного закладу та його матеріально-технічне забезпечення.

Тема III. Теорія та практика музеєфікації.

Тема IV. Реставрація, консервація, відновлення та пристосування пам'яток культури.

Тема V. Реставрація та консервація археологічних знахідок.

Тема VI. Реставрація та консервація пам'яток архітектури

ЗМІСТ

Тема I

Керівництво музейними закладами. Організація музейного колективу, його функціонування.

Принципи єдиноначальності, колегіальності, територіально-галузевої принцип. Методи управління музеями: централізований плановий, госпрозрахунковий, організаційні (адміністративні) методи, соціально-психологічні методи.

Стили керівництва музейними закладами: авторитарний (автократичний), демократичний, ліберальний.

Сучасний інструментарій музейного менеджменту. Методика перспективного планування. Корпоративна культура. Груповий склад корпорації: "Команда": поняття, принципи формування. Командна робота.

Якості керівника музейного закладу: професійні, ділові, організаційні, особисті.

Структура музейного колективу: формальна, неформальна, соціально-демографічна, професійно-кваліфікаційна. Стадії розвитку музейного колективу: початкова, диференціювання, інтегрування. Загроза деструкції музейного колективу: причини, способи уникнення.

Сучасні умови до санітарно-гігієнічних, психофізіологічних та естетичних умов праці в музеї. Режим праці та відпочинку в музейному закладі. Значення оптимізації режиму для підтримки працездатності колективу.

Принципи керування науковим колективом, експедицією, повноваження та обов'язки керівника. Повноваження та обов'язки членів творчого колективу, експедиції, основні етичні принципи наукової співвідповідальності та самовідповідальності протягом існування тимчасових колективів та груп.

Тема II.

Фінансовий стан музейного закладу та його матеріально-технічне забезпечення.

Соціальний статус та фінансовий стан українських музеїв в умовах ринкової економіки. Сучасне українське законодавство про фінансування музейної сфери. Держбюджетне фінансування музейних закладів. Фінансування музейних закладів із бюджетів місцевих органів.

Забезпечення музеїв спеціальними або пристосованими приміщеннями, транспортом, технічним оснащенням, спеціальним обладнанням та матеріалами.

Традиційні джерела музейних прибутків. Музейний фандрейзинг: сутність, рівень законодавчого забезпечення. Фандрейзингові програми: методика розробки та реалізації.

Використання коштів на основні види музейної діяльності: витрати на комплектування фондів і фондову роботу; наукові дослідження; виставково-експозиційну роботу музею; комунікаційну діяльність; проблема рентабельності музейних продуктів та послуг; витрати на реставрацію і консервацію музейних пам'яток; характеристика витрат на інші музейні потреби; документування музейних витрат за різними статтями.

Музейний маркетинг: сутність та призначення. Західна (американська) концепція маркетингу. Східна (японська) концепція маркетингу. Вітчизняна модель музейного маркетингу. Технології музейного маркетингу.

Тема III

Теорія та практика музеєфікації.

Поняття „музеєфікації”. Місце музеєфікації серед заходів з охорони пам'яток. Генеза та еволюція теорії музеєфікації. Напрямки музеєфікації. Форми музеєфікації.

Визначення історико-культурної цінності пам'яток як основа для подальшої музеєфікації. Складові частини історико-культурної цінності. Необхідність у визначенні критеріїв оцінки пам'яток для встановлення напрямів і методів їх музеєфікації.

Характеристика містобудівного розташування. Характеристика навколишніх ландшафтів. Технічний стан пам'ятки як основа для здійснення подальших робіт з музеєфікації. Характер сучасного використання пам'яток

Туризм і музейно-пам'яткоохоронна справа; існуючі проблеми, причини їх виникнення та шляхи подолання. Музеєфікація та туризм; визначення взаємозалежності та принципи взаємодії. Туристичні маршрути: визначення, принципи класифікації, види, методика створення і реалізації.

Характеристика музеєфікаційного проекту та його складові. Необхідність економічних засад пристосування пам'ятки до нових функцій. Фактори, що впливають на економічну доцільність музеєфікації. Характеристика соціальної ефективності експлуатації музеєфікованих об'єктів. Характеристика економічної ефективності експлуатації музеєфікованих об'єктів. Шляхи підвищення рентабельності музеєфікованих історико-культурних об'єктів.

Цільовий ринок для музеєфікованих об'єктів. Необхідність реклами як складової частини проекту музеєфікації; види реклами. Засоби подання рекламної інформації. Формування попиту на новостворений продукт і його методи. Характеристика шляхів формування попиту на музеєфікований об'єкт.

Практика музеєфікації пам'яток історії та культури в Україні: досягнення та недоліки. Сучасні тенденції музеєфікації в Україні. Перспективи і можливості музеєфікації в Україні.

Тема IV.

Реставрація, консервація, відновлення та пристосування пам'яток культури.

Реставрація та консервація музейних пам'яток – зміст, основні поняття та методологічні основи дисципліни. Різновиди реставраційних та консерваційних робіт.

Теоретичне забезпечення реставраційної і консерваційної діяльності. Синтетичний підхід до реставрації та консервації: основні положення. Законодавчі та нормативні документи щодо організації і здійснення реставраційних та консерваційних робіт. Загальна характеристика спеціалізованих реставраційних закладів України, країн СНД. Порядок організації, здійснення та затвердження реставрації і консервації музейних пам'яток. Відповідна документація: види, вимоги до оформлення. Обов'язки замовника та підрядника, характер взаємовідносин між сторонами, засоби вирішення суперечностей.

Реставація та консервація станкового живопису. Особливості реставації та консервації живопису на паперовій основі. Реставація та консервація монументального живопису. Реставація та консервація скульптури.

Папір. Характеристика паперу з тканини та деревини. Класифікація музейних пам'яток на папері. Дослідження, реставація та консервація паперу.

Тканини. Різновиди тканин та виробів з них. Очистка тканин, очистка металевого шиття, використання клеїв-розплавів, дублювання, закріплення тканин та їх захист від біоруйнівників.

Напівкоштовне каміння. Класифікація. Дослідження музейних пам'яток із каміння. Властивості закам'янілих природних смол – їх консервація та реставація. Властивості органо-мінеральних утворень – їх консервація та реставація. Методи реставації та консервації напівкоштовного каміння.

Декоративно-ужиткове мистецтво і музейні предмети, що не мають художньої цінності. Класифікація. Реставація та консервація предметів з каменю, кераміки, скла, емалі, чорних та кольорових металів, кісток, шкіри, тканин, деревини та ін.

Тема V.

Реставація та консервація археологічних знахідок.

Реставація та консервація в польових умовах: вилучення з ґрунту знахідок, що погано збереглися, польова консервація та реставація знахідок з різноманітних матеріалів, пакування археологічних предметів для перевезення. Методи й прийоми реставації та консервації археологічної кераміки, скла, емалі, чорних та кольорових металів, кісток, шкіри, тканин, деревини, археологічної скульптури та живопису на базі камеральних лабораторій.

Тема VI.

Реставація та консервація пам'яток архітектури

Дослідження пам'яток архітектури з метою реставації та консервації: бібліографічні та історико-архівні дослідження, фіксація, обмір, розкопки, зондажі, хімічні та фізичні аналізи проб. Проектування: ескізний проект та його складові частини, робочий проект та його складові частини. Виробничі роботи: силікатизація ґрунту, очищення поверхні споруд, укріплення кладок та конструкцій, боротьба з біоруйнівниками, обробка антипіринами, оздоблювання екстер'єру та інтер'єру.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова Т.Т. Химическая консервация культурных слоев архитектурно-археологических памятников / Т.Т. Абрамова // Строительство и архитектура: Известия вузов. – 1990. – №6. – С.49–53.
2. Айкач А. Элементы экономического анализа музеев / А. Айкач // Музеум / ЮНЕСКО/. – 1989. – №162.– С. 20–23.
3. Актуальные направления совершенствования и перестройки управления в сфере культуры. – М., 1988. – 301 с.
4. Акуленко В. І. Охорона пам'яток культури в Україні 1917–1990 рр. / В.І. Акуленко. – К., 1991. – 273 с.
5. Альмеев Р.В. Музей-заповедник и новые условия хозяйствования / Р.В. Альмеев // Музееведение. На пути к музею XXI в.: Музеи-заповедники (сборник научных трудов). – М., 1991. – С. 104–111.
6. Арутюнян А.Ш. Совершенствование управления в области охраны памятников истории и культуры / А.Ш. Арутюнян // Советское государство и право. – 1989. – №9. – С. 124–127.
7. Архитектурное наследие и реставрация: Сборник научных трудов / Проектный институт «Спецпроектреставрация». – М., 1992. – 231 с.
8. Аскадский А.А. Химическое строение и физические свойства полимеров / А.А. Аскадский, Ю.И. Матвеев. – М., 1983. – 248 с.
9. Бадік О.О. Закон і праця: методичний посібник / О.О. Бадік, Ю.Г. Бубес, Г.Д. Мисько та ін. – Львів, 1994. – 92 с.
10. Баранова И.В. Изучение свойств реставрационных материалов / И.В. Баранова. – М., 1991. – 36 с.
11. Бобров Ю.Г. Комплекс «патины времени» и вопросы теории реставрации живописи / Ю.Г. Бобров // Художественное наследие: хранение, исследование, реставрация. – М., 1989. – С. 19–25.
12. Богуславский М.М. Международная охрана культурных ценностей / М.М. Богуславский. – М., 1979. – 326 с.

13. Бредняков А.В. Принципы освещения музейных коллекций с защитой экспонатов от действия света/ А.В. Бредняков, С.Ю. Зайчиков, А.М. Курицын. – М., 1989. – 39 с.
14. Булле О. Страсти по музею. О временных постановлениях и нестареющих законах / О. Булле // Народный депутат. – 1992. – №10. – С. 105–112.
15. Бутиков Г.П. Маркетинг в музее / Г.П. Бутиков // Музеи России: поиски, исследования, опыт работы: Сборник научных трудов Ассоциации музеев России. – СПб., 1995. – С.3–6.
16. Вейджмейкер С. Как мы руководим работой хранителей/ С. Вейджмейкер, Т. Вейджмейкер // Музеум /ЮНЕСКО/. – 1992. – №172. – С. 50–52.
17. Горин М. Анатомия риска (музей на хозрасчете) / М. Горин // Советский музей. – 1990. – №1. – С. 4–9.
18. Грабовецький В. Народні музеї Львівщини/ В. Грабовецький. – Львів, 1961. – 43 с.
19. Журов В. Проблемы школьного музея / В. Журов // Воспитание школьников. – 1990. – №3. – С. 8–9.
20. Заев А. Не мешать, но и помогать! / А. Заев // Советский музей. – 1989. – №6. – С. 52–56.
21. Закон України «Про музеї та музейну справу»// Відомості Верховної ради України. – 1995. – №25. – С. 565–574.
22. Закон України «Про охорону культурної спадщини» // Відомості Верховної ради України. – 2000. – №39. – С.754–772.
23. Залберг В. Какова цена успеха?: проблемы экономики/ В. Залберг// Музеум /ЮНЕСКО/. – 1995. – №186. – С. 60–63.
24. Златоустова В. И. Государственная политика в области музейного дела (1945–1985) / В.И. Златоустова// Музеи и власть: В 2 ч. – М.,1991. – Ч.1. – С. 226–298.
25. Игнаткин И.А. Охрана памятников истории и культуры/ И.А. Игнаткин. – К., 1990. – 222 с.
26. Исакова Л. Государство – вот главный спонсор! / Л. Исакова // Встреча. – 1994. – №11. – С.9–12.

27. Калит М.К. Естественные защитные пленки на медных сплавах / М.К. Калит. – М., 1971. – 200 с.
28. Камедатова Г.Я. Механизированный способ реставрации документов / Г.Я. Камедатова // Советские архивы. – 1971. – №2. – С. 88–90.
29. Каппони В. Как делать все по-своему / В. Каппони, Т. Новак. – СПб., 1995. – 188 с.
30. Каппони В. Сам себе авторитет / В. Каппони, Т. Новак. – СПб., 1995. – 156 с.
31. Каранлыков Л.Л. Приоритет маркетинговой политики в практику Российских музеев / Л.Л. Каранлыков // Музеи России: поиски, исследования, опыт работы: Сборник научных трудов Ассоциации музеев России. – СПб., 1996. – С.15-19.
32. Карнеги Д. Как приобретать друзей и оказывать влияние на людей / Карнеги Д. – К., 1989. – 215 с.
33. Каспаринская С.А. Музеи России и влияние государственной политики на их развитие (18 – нач. 20 вв.) / С.А. Каспаринская // Музеи и власть: В 2 ч. – М., 1991. – Ч.1. – С.8-95.
34. Катаев О А. Насекомые — вредители изделий из древесины и некоторых недревесных материалов / О.А. Катаев. – Л., 1982. – 72 с.
35. Катпалия И.П. Консервация и сохранность архивных документов / И.П. Катпалия // Журнал ЮНЕСКО по информатике, библиотечному делу и архивоведению. — 1982. —Т.4 – №2. – С. 90–96.
36. Кирьянов АВ. Реставрация археологических предметов / А.В. Кирьянов.—М., 1960.—96с.
37. Ковалев А.П. Устранение ожоговых повреждений на красочном слое масляной станковой живописи / А.П. Ковалев // Сообщения Государственной Третьяковской галереи. — М., 1995. —С. 169-175.
38. Козулина О.Б. Кожееды — вредители книг и меры борьбы с ними / О.Б. Козулина // Сборник материалов по сохранности книжных фондов. – М., 1958. – В. 3. – С. 190–220.
39. Комплексная охрана и реставрация ансамблей и историко-культурных заповедников // Сборник научных трудов. – М., 1989. – 156с.

40. Консервация и реставрация памятников и исторических зданий. – М., 1978. – 320с.
41. Корнилов АИ. Ювелирные камни/ А.И. Корнилов, Ю.П. Соловьев. – М., 1983. – 240 с.
42. Кремнийорганические соединения и материалы на их основе. – Л., 1984. – 296 с.
43. Крымская Л.А. Психология менеджмента. Практические тесты руководителя/ Л.А. Крымская, Н.С. Гамов, Д.А. Леженко, С.А. Бенедиктова. – Запорожье, 1993. – 61 с.
44. Кто финансирует музеи: государственный сектор? // Музеум /ЮНЕСКО/. – 1989. – №160. – С. 64-67.
45. Кузнецов ВЯ. Консервация неиспользуемых памятников архитектуры: методические рекомендации / В.Я. Кузнецов. – М., 1992. – 55 с.
46. Лелеков Л.А. Взаимозависимость между музейной экспозицией и реставрацией/ Л.А. Лелеков // Музеум /ЮНЕСКО/. – 1992. – №173/174. – С. 62–65.
47. Лелеков Л.А. Инструкция по полевой консервации, лабораторной реставрации и хранению археологических находок/ Л.А. Лелеков, Н.Д. Подвигана // Художественное наследие. – М., 1989. – С. 66–79.
48. Лелеков Л.А. Теоретические проблемы современной реставрационной науки/ Л.А. Лелеков // Художественное наследие. – М., 1989. – С. 5–43.
49. Леликова Д.С. Плесневые грибы, разрушающие произведения изобразительного и прикладного искусства / Д.С. Леликова // ВЦНИЛКР: сообщения. – М., 1971. – С. 124–140.
50. Леминг Р. Компьютеры и деловой аспект музейного дела / Р. Леминг // Музеум /ЮНЕСКО/. – 1994. – №181. – С.26–29.
51. Либсон В. Реставрация памятников зодчества / В. Либсон// Архитектура и строительство Москвы. – 1990. – №9. – С.14–15.
52. Логвин Н. Реставраційний «вибір» або марнотратство злидня /Н. Логвин // Пам'ятки України. – 1994. – №4. – С. 46–51.
53. Лунева О.В. Психология делового общения: учебное пособие / О.В. Лунева, Е.А. Хорошилова. – М., 1987. – 164 с.
54. Люшер М. Цвет вашего характера / М. Люшер. – М., 1997. – 236 с.

55. Международная хартия по консервации и реставрации памятников и достопримечательных мест: Венеция, 1964// Архитектура СССР. – 1990. – №4. – С. 22–23.
56. Международное сотрудничество в области сохранения национального достояния // Материалы ИКОМОС: научно-информационный сборник. – М.,1996. – В.2. – С. 3–64.
57. Метакса Т. Музей учится считать / Т. Метакса // Деловой мир.– 1992.– 22 сент.– С. 16.
58. Методы исследования и консервации монументальной живописи и камня в памятниках архитектуры. – М.,1989. – 23 с.
59. Методы практической психологии общения/ Под ред. В.П. Захарова, Е.В. Сидоренко. – Л.,1990. – 60 с.
60. Михайлов А. Консервация сухой и влажной археологической древесины/ А. Михайлов. – София, 1984. – 144 с.
61. Михеев В. М. Социально-психологические аспекты управления / В.М. Михеев.– М., 1975. – 125 с.
62. Мінжулін О.І. Реставрація творів з металу / О.І. Мінжулін. – К. ,1998. – 230 с.
63. Научные методы музейного хранения: биоповреждения музейных экспонатов // Реставрация, исследование и хранение музейных художественных ценностей: обзор информации / Государственная б-ка им. В.И. Ленина. – М., 1978. – 42 с.
64. Нестуля О.О. Охорона пам'яток України за гетьманату (1918 р.) / О.О. Нестуля // УДЖ. – 1994. – №1. – С.101–111.
65. Никитин М.К. Химия в реставрации: справочное пособие / М.К. Никитин, Е.П. Мельникова. – Л.,1990. – 304 с.
66. Новгородова М.И. Музеи ХХ1 в. – виртуальные или реальные? / М.И. Новгородова // Мир камня. – 1996. – №10. – С.45.
67. Об издательской деятельности музеев // Советский музей.– 1989.–№6.– С. 25-26.
68. Окладникова Е.А. Музейный маркетинг: некоторые проблемы развития музейной жизни МАЭ в свете основных итогов работы экскурсионного отдела в 1993-1995 гг. / Е.А. Окладникова // Курьер Петровской Кунсткамеры РАН. – 1996. – В. 4/5. – С. 3–23.
69. Пищулин Ю. Утро рыночной жизни / Ю. Пищулин // Мир музея.– 1994.– №5.–

С. 62-65.

70. Плендердис Г.Дж. Консервация древностей и произведений искусства / Г. Дж. Плендернис. – М., 1963. – В. 1, 2, 3.
71. Погорелова А.І. Інфраструктура забезпечення культури/ А.І. Погорелова// Українська культура. – 1994. – №4/6. – С. 4–6.
72. Прибега Л. Міжнародне співробітництво та охорона історико-культурної спадщини / Л. Прибега // Архітектура України. – 1992. – №2. – С. 50–51.
73. Прибега Л.В. Народное зодчество Украины: охрана и реставрация / Л. Прибега. – К., 1987. – 104с.
74. Причины разрушения памятников письменности и печати. – Л., 1967. – 132 с.
75. Проблемы и методы реставрации произведений искусства: методические материалы. – М., 1989. – 22с.
76. Пронин В. А. Реклама краеведческого музея / В.А. Пронин // Труды НИИ культуры.– М.,1976.– Вып.85.– С. 95-110.
77. Реставрация произведений станковой масляной живописи/ Под ред. И.П. Горина, З.В. Черкасовой. – М., 1977. – 214 с.
78. Родионов В. Экономизм: полет бумеранга/ В. Родионов// Советский музей. – 1989. – №4. – С. 2–7.
79. Самецкая Э. Музей – аукцион – музей / Э. Самецкая // Мир музея. – 1994. – №6. – С. 18–20.
80. Сергеев А.П. Гражданско-правовая охрана культурных ценностей в СССР / А.П. Сергеев.– Л.,1990.– 192с.
81. Симар С. «Экономомузеология» - новый термин, означающий «самофинансирование» / С. Симар // Музеум /ЮНЕСКО/. – 1992. – №172. – С. 46–49.
82. Структурное укрепление и докомпановка камня кремний-органическими составами: методические рекомендации. — М.,1992. — 36с.
83. Таран А.В. Восстановление утраченных памятников: исторический и правовой аспекты/ А.В. Таран// Панорама культурной жизни СНГ и Балтии: информационный сборник / Российская государственная библиотека. – 1996. – №1. – С. 31–39.
84. Таукач Г.Л. Економіка культури і мистецтва/ Г.Л. Таркач, О.В. Федосова. – К., 1992. – 231 с.

85. Тодт Ф. Коррозия и защита от коррозии/ Ф. Тодт. – Л.,1967. – 125 с.
86. Томашев Н.Д. Теория коррозии и защиты металлов / Н.Д. Томашев. – М., 1959. – 147с.
87. Уолден С. Реставрация – гибель или возрождение/ С. Уолден// Наука и жизнь. – 1990. — №3.—С. 69-74.
88. Фалмер С. Энциклопедия современного управления/ С. Фалмер, М. Роберт.– М., 1992., Т. 1-5.
- 89.Фейлден БМ. Музейные хранилища: вдали от взоров / Б.М. Фейлден // Музеум (ЮНЕСКО). –1992. – №173. – С.29–31.
- 90.Фердинанд Ф. Предприятия – спонсоры музеев / Ф. Фердинанд // Музеум /ЮНЕСКО/.– 1989.– № 162.– С. 24-26.
91. Филатов В.В. Реставрация станковой темперной живописи / В.В. Филатов. – М., 1986. – 160 с.
92. Шемаханская М.С. Реставрация металла: методические рекомендации / М.С. Шемаханская. – М.,1989. – 154 с.
93. Шинаев СЯ. Инженерно-биологическое обследование памятников архитектуры: метод реконструкции / С.Я. Шинаев. – М., 1992. – 32 с.
94. Юренева Т.Ю. Подготовка музейных кадров в 1930-е гг. (институт музейной аспирантуры) / Т.Ю. Юренева // Музеи и власть: В 2 ч. – М.,1991. – Ч.2. – С. 124 – 140.
95. Яхонт О.В. Современные требования к реставрации скульптуры/ О.В. Яхонт// Художественное наследие: хранение, исследование, реставрация. – М., 1989. – С. 42–49.